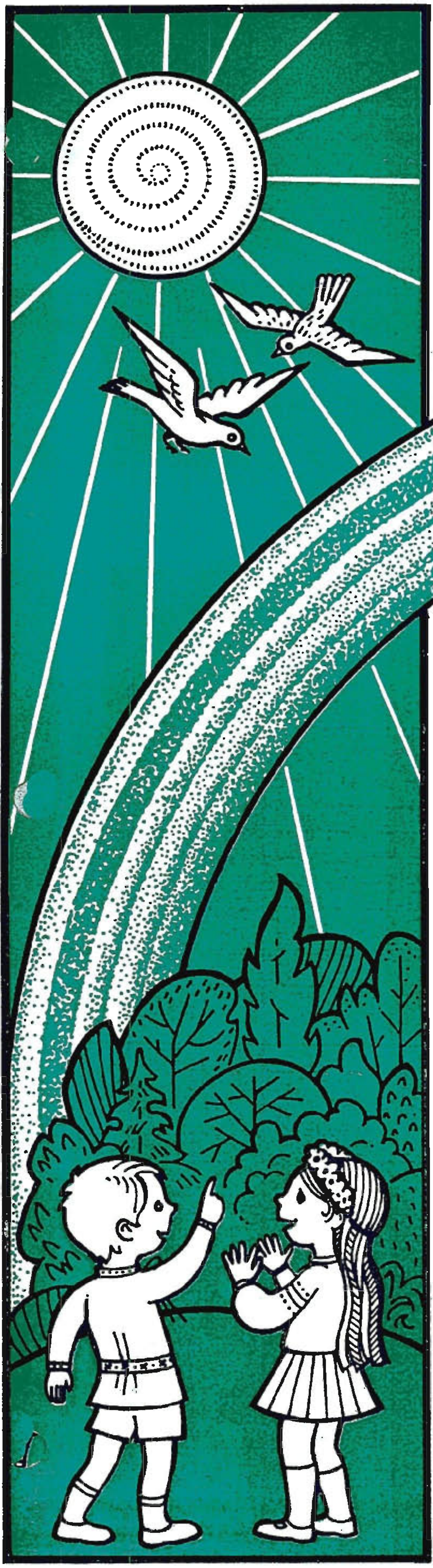
ВЕСЕЛКА

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ

THE RAINBOW

A CHILDREN'S MAGAZINE

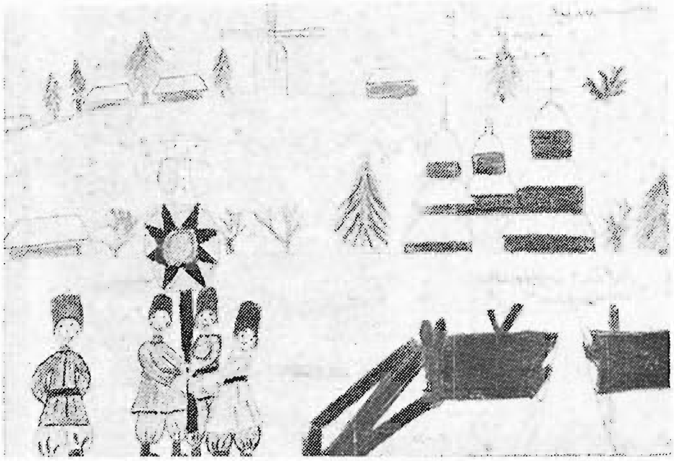

РІК XXIV ЛЮТИЙ Ч. 2 (269)

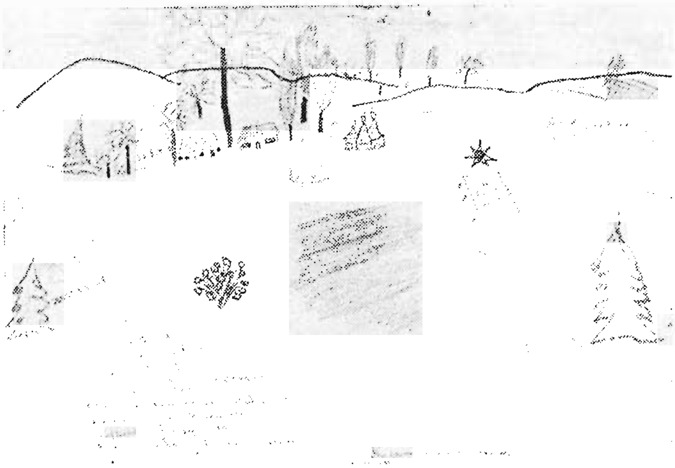
Наша пошта

ПРИВІТ ВІД ШКОЛЯРІВ З БРАЗИЛІЇ

Діти Української Суботньої Школи при Українському Бразилійському Клюбі в Куритибі, Парана прислали „Веселці" різдвяні й новорічні привітання та картини з святкування Різдва в Україні.

Колядники в Україні

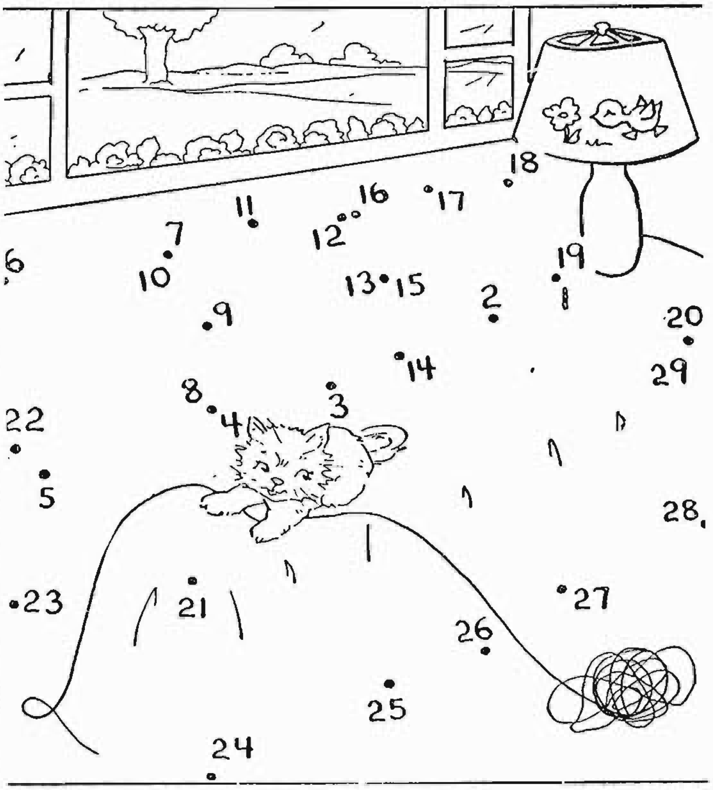

Українське село взимку

Редакція „В е с е л к и" дякує бразилійським школярам за вітання й бажає їм успіхів в навчанні українознавства.

ВСІМ, ХТО ПРИВІТАВ НАС З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І НОВИМ РОКОМ СКЛАДАЄМО ЩИРЕ СПАСИБІ! — РЕДАКЦІЯ „ВЕСЕЛКИ"

НА ЧОМУ СИДИТЬ КОТИК?

Коли хочете знати, на чому сидить котик, сполучіть лініями пункти від першого до двадцять дев'ятого. Коли два числа знаходяться близько одного пункту, вживіть цього пункту для обидвох чисел. Коли вже знатимете розв'язку, помалюйте цю ілюстраційку фарбами або кольоровими олівцями чи крейдками.

ВЕСЕЛКА
THE RAINBOW
ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ КОЖНОГО ВІКУ

з кольоровими ілюстраціями виходить кожного місяця у Видавництві „Свобода" заходами Українського Народного Союзу. Редагує Колеґія. Річна передплата становить у ЗСА — 5.00 долярів, у інших країнах — рівновартість цієї суми. Для членів УНС — 4.00 доляри. Ціна окремого числа 50 центів. Ціна подвійного числа — 75 центів.

"THE RAINBOW" — "VESELKA"
Обкладинка роботи — Яреми Козака
Published monthly, except June to September Bi monthly
at Jersey City, New Jersey
81-83 Grand Street — Jersey City, N.J. 07303
Subscription $5.00 per year. UNA members $4.00 per year.
Entered as Second Class at Jersey City, N.J.

Ілюстрація на обкладинці:
Ярема Козак — Забава з сніговідом

Роман ЗАВАДОВИЧ *Ілюстрація Юрія КОЗАКА*

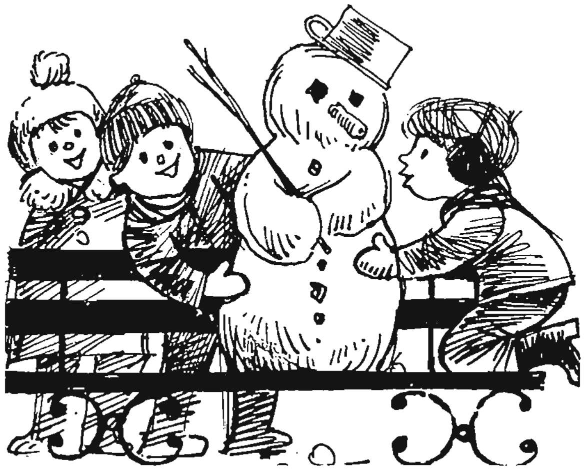
ОСТАННІЙ СНІГ

Останній сніг, пушистий сніг
Вночі на наше місто ліг,
Та не лежати тут йому,
Не врятувати вже зиму!

— Спасибі, сніжку! В добрий час
Дітей ти радував не раз
І на дороги, на стежки
Стелився пухом під санки.

Якби не ти, то по горі
Не мчались би лещетарі,
А хто спіткнувся і упав,
Йому ти вдаритись не дав.

Якби не ти, то край воріт
В нас не стояв би снігодід,
Якби не сніжечки твої,
Хто знав би снігові бої?

Та, сніжку, ти тепер прощай,
Іди собі в північний край!
На полюсі приляж, засни —
А ми чекаємо весни.

Роман ЗАВАДОВИЧ *Ілюстрація Юрія КОЗАКА*

ПРОЩАННЯ З САНКАМИ

Вже сніг починає щезати
Під теплим диханням весни.
Бувайте здорові, санчата,
Й лещата, і ковзани.

У темнім кутку на горищі
Лежіть, спочивайте собі,
Хай там у спокою і тиші
Присниться вам сніг на горбі!

А ми поспішаєм до гаю
І будем шукати квіток,
Що перші з усіх розквітають
Для нас, для веселих діток.

Дихання — breathing; ковзани — scates; горище — garret.

Леся ХРАПЛИВА *Ілюстрації Яреми КОЗАКА*

СНІГУРИК

Була зима. Тоді, як знаєте, квіток нема. А білий сніг без упину йде й іде, не видно вже доріженьки ніде. Сиділи всі в хатах. Лиш у дворі безжурно пустували школярі на ковзанах, санках чи як хто вмів. Аж ось задумали зі снігу ставити дідів. Рядочком стали ось під школою діди, чистенькі, круглі, гарні хоч куди. Був батько там і мама недалеко у капелюшку зі старого глека, тулилася їй до спідниці ляля, їх доня снігова, що звалась Краля. Але найкращий був Снігурик-брат, усміхнений, усьому завжди рад, мав з моркви ніс, а очі із вуглинок і ручки з пальцями із гіллячок вербини.

Хто лиш туди проходив, кожен дід махав йому рукою на привіт. Прохожий мусів усміхнутися хоч раз: „Дивіться, які то снігурі у нас!"

Мороз змальовував на вікнах квіти-диво, а Снігурам жилося любо та щасливо. Та ба, нараз прийшла відлига в місто: осівся сніг і став липкий, як тісто. Журився дід-Снігур, потилицю все чухав, а мамі вже й нелюбий капелюшок та й Кралечка ронила перли-сльози: „Матусенько, куди ж пішли морози?"

І брат-Снігурик думав стиха думу. Усе бадьорий, не любив він суму. „В розпуці батько, плаче рідна мати... Кому ж, як не мені їх рятувати? Піду вночі швиденько, не поволі, знайду країну, де завжди холод, де Снігурам спокійно жити можна. Піду, хоч нічка бррр... яка тривожна!"

Задумав і пішов, коли всі спали, хоч ноги страх боліли, погинались, а ніс морквяний щось ні з цих, ні з тих щоразу обзивався: пчих і пчих!

Іде й іде, аж зирк! — там хтось навпроти. Снігурик аж розкрив із дива рота. Якась то пані в зеленявій шаті, круг голови виспівують пташата, розшита пролісками сукня пишна, на голові вінок із цвіту вишні.

— Ти хто такий?

— Снігур. Шукаю хати, щоб там батькам, сестрі зими діждати. Погано стало жити в землях цих. Ми топимось. А-пчих! Ааа-пчих! Аааа-пчих!

— Ти добре трапив: я Весна-княгиня. У мене ти, Снігуре, не загинеш. Забудь лише, що ти зі снігу дід, забудь, що сніговий у тебе рід! Ти стопишся у мене в річку чисту і потечеш між берегів квітистих, де шовки трав, шумить весняне листя... Так поплинеш без труду і без горя в далекий світ, аж до самого моря.

Снігур насупився від слова того.

— Ні, — каже він, — не хочу я такого! Не відречуся снігового роду і не стоплюся і в найкращу воду! На річку зовсім я і не годився б! Хорошим Снігуром я народився і Снігуром повік зостанусь я, бо навіть і „Снігур" — моє ім'я!

І знов чалап-чалап, хоч гнулись ноги, хоч пчихав ніс, не видно і дороги. Аж зирк — іде навпроти інша пані: жупан палає маками-квітками, зеленим листям сукня вся обшита, на голові вінок з пшениці-жита, і гаряче зробилось, що нараз Снігур розпчихався: ще раз, ще раз!..

— Ти хто такий?

— Снігур. Шукаю дому, де жити б нам усім по-зимовому. Погано стало в сторонах оцих порядним Снігурам. А-пчих! А-пчих!

— Ти добре трапив. Я — княгиня Літо. Тобі у мене буде знаменито. Забудь лише, що ти зі снігу дід, забудь, що сніговий у тебе рід, а я вже так зроблю, що з тебе буде найкращий із городніх страхопудів: пташат ти відженеш з городу, друже, городину спасеш, великий скарб заслужиш.

Та випроставсь Снігур, хоч кості нили, та й крикнув, скільки стало в нього сили:

— Не відречуся снігового роду, не буду страхопудом на городі! На страхопуда я б і не годився: хорошим Снігуром я народився і Снігуром зостануся вже я! Бо навіть і „Снігур" моє ім'я.

І далі йде-волочить ледве ноги. Аж зирк — знов диво посеред дороги. Йде пані, сукня з золотого листя, на шиї з жолудин тонке намисто, кіш яблук у руках, на голові хустина з блискучих ниточок — із павутиння.

— Ти хто такий?

— Снігур. Шукаю хати, щоб там моїй сім'ї зими діждати. Страх тепло тут! Така у снігурів природа, що де всім гаряче, нам недогода.

— Я — Осінь, господиня пребагата. Для мене попрацюй — велика буде плата. Не стопишся — зроблю я з тебе білку, скакати будеш з гілочки на гілку, мені зривати яблука, грушки і сливи, солодкі, спілі, й будеш ти щасливий. Лише забудь, що ти зі снігу дід, забудь, що сніговий у тебе рід!

Снігур зібрав свої останні сили.

— Ааа-пчих! Мені багатства всі немилі, я жити не піду до тебе в хату, не обернусь на вивірку хвостату! Мене твої не манять груші й сливи — без рідних, знай, не буду я щасливий! Як же б я, а-пчих! — згодився? Снігурем я народився, Снігурем зостанусь я, чесне снігурів ім'я!

Знов іде, вмлівають ноги, серце мліє від знемоги. То підійде, то пристане, відпадає ніс морквяний.

„Ні, мабуть, не знайду хати, доведеться пропадати... Бідний батько, бідна мати, плаче Краля десь за братом... Чом же я пішов від них у широкий світ? А-пчих!"

Раптом глип — хтось на дорозі. Свіжо дунуло морозом, задзвеніли десь санчата, снігова майнула шата. У танку сніжинки звились — в Снігура вступили сили. Глянув — пані величава, в квітах льодових рукава, срібна-ясна в неї шата. Почала отак казати:

— Я — Зима. Тебе шукаю. Будеш жити в моїм

(Закінчення на стр. 6-ій внизу)

КОТОК — ЗОЛОТИЙ ЛОБОК

(Білоруська казка — Ілюстрації Михайла Михалевича)

Жили собі дід та баба. І були вони такі бідні, що і вдягтися не було в що, і зварити не було чого.

От баба й каже дідові:

— Візьми, діду, сокирку, поїдь у лісок, зрубай дубка, повези на базар, продай і купи муки. Спечемо собі хліба.

Зібрався дід, поїхав до ліска, почав рубати дубка. А з дуба вискочив коток-золотий лобок, золоте вушко, срібне вушко, золота шерстинка, срібна шерстинка, золота лапка, срібна лапка.

— Діду, діду, чого тобі треба?

— Та от, коточку, мій голубочку, послала мене баба зрубати дубка, завезти на базар, продати й купити муки на хліб.

— Їдь, діду, додому — буде у вас мука!

Приїхав дід додому, а в нього муки — повний засік!

Спекла баба хліба, сама наїлася й діда нагодувала, а тоді й каже:

— Добре було б тепер затірки зварити. Так соли нема. Візьми, діду, сокирку, поїдь у лісок, стукни в дубок, чи не вискочить коток — золотий лобок: попрохай у нього соли.

Взяв дід сокирку, поїхав у лісок, стукнув у

дубок. Вискочив коток — золотий лобок, золоте вушко, срібне вушко, золота шерстинка, срібна шерстинка, золота лапка, срібна лапка.

СНІГУРИК

(Закінчення зі стр. 5-ої)

краї. Ти свого не зрадив роду, тож дістанеш нагороду. Вже полинули щодуху лебеді із снігу-пуху, повезли із льоду сани, вмить повернуться з батьками. З ними теж приїде ляля, снігова сестричка Краля. В мене будете ви жити, де крижані оксамити, а на вікнах квіти з льоду, Снігурам усі вигоди, і сніжинки там танцюють та морозивом частують.

Дивиться Снігур — ой щастя! З рідними санки вже мчаться, всі врятовані, здорові, б'ється серце Снігурове.

— Рідні, милі, щастя з вами — Снігурові з Снігурами!

Пояснення-словничок: **снігур** — snow-man; **ковзани** — scates; **глек, глечик** — pitcher, jar; **вуглинка** — one bit of charcoal; **відлига** — потепління взимі (thaw); **потилиця** — задня частина голови; **шата** або шати — дорога пишна одежа; **топитися** — танути (to melt); **насупитись** — нахмуритись (to frown); **нити** — боліти; **жолудина** — насіння дуба (acorn); **намисто** — necklace; **дунути** — подути, повіяти (to blow a little); **майнути** — to dart, to rush; **рукава** — форма двоїни, означ. два рукави; **морозиво** (не: морожене!) — ice-cream.

Контрольні питання: — Якими чеснотами відзначається Снігур? Яких людей можна б порівняти зі Снігурем?

— Діду, діду, чого тобі треба?

— Та от, коточку, мій голубочку — хліб є, а соли нема!

— Їдь, діду, додому — буде вам сіль!

Приїхав дід додому, а у нього соли ціла діжка стоїть!

Наварила баба затірки, сама добре наїлася й діда нагодувала, а тоді каже:

— Добре було б тепер і капусти поїсти. Нагостри, діду, сокирку, їдь у лісок, стукни в дубок, чи не вискочить коток — золотий лобок: попрохай у нього капусти.

Нагострив дід сокиру, поїхав у лісок, стук у дубок! Вискочив коток — золотий лобок, золоте вушко, срібне вушко, золота шерстинка, срібна шерстинка, золота лапка, срібна лапка.

— Діду, діду, чого тобі треба?

— Та от, коточку, мій голубочку — хліб є, сіль є, а капусти нема!

— Їдь, діду, додому — буде вам капуста!

Приїхав дід додому, а у нього капусти повна бочка!

Баба й каже:

— Ой, як добре! От якби тепер ще й сальця. Ми б з тобою капусти наварили, а сальцем би засмачили. Не полінуйся, діду, — візьми сокирку, поїдь у лісок, стукни в дубок, чи не вискочить коток — золотий лобок: попрохай у нього сальця.

Взяв дід сокирку, поїхав у лісок, стук у дубок! Вискочив коток — золотий лобок, золоте вушко, срібне вушко, золота шерстинка, срібна шерстинка, золота лапка, срібна лапка.

— Діду, діду, чого тобі треба?

— Та от, коточку, мій голубочку, просить баба ще й сальця до капусти.

— Добре, діду! Їдь додому — буде вам і сало!

Приїздить дід додому, а у нього сала ціла бодня стоїть!

Радий дід, рада баба. І стали вони жити та поживати та дітям казки казати.

Оце вам казка, а мені бубликів в'язка.

Переклала К. Перелісна

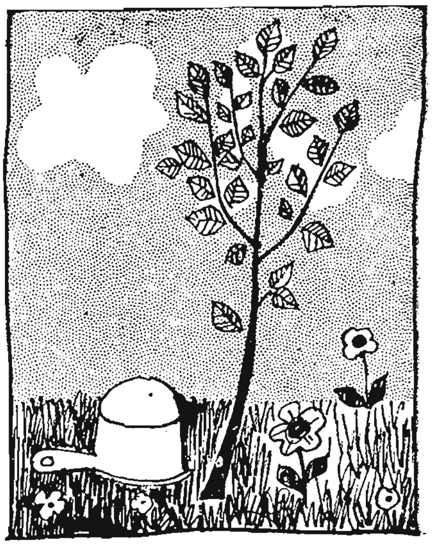
Пояснення-словничок: **засік** — дерев'яна перегорода в коморі (granary), куди зсипали зерно (grain); **затірка** — страва з муки, щось наче dumpling soup; **шерстинка** — волосок шерсти (hair) у тварини; **діжка**, також **бочка** — велика дерев'яна посудина (tub, vat), складена з клепок (stave, lag); **бодня** — діжка чи бочка, де тримають **сало** (здрібніло **сальце**) — leaf lard.

КАЗКА ПРО СНІГУРА

Була зима. Надворі було багато снігу. Діти зробили великого снігура. Зробили йому очі і ґудзики з вугликів. Замість шапки поставили старий баняк на снігурову голову, а ніс зробили йому з моркви і дали в руку вербову палицю.

Під весну сонце почало довше і ясніше світити і давати більше тепла. Сніг почав танути. Снігур став меншати. За якийсь час снігур зник цілком. На його місці залишився старий баняк, а побіч нього почала рости вербова палиця, що її снігур мав у лівій руці. Ця верба дуже гарно росте, і вона вже випустила листя. Бо з „тіла" снігура залишилося багато води, а верба дуже любить воду. Довкруги ростуть квіти.

Мар'яна Джус

Картинка на тарілці

Тепер я все, хлоп'ята,
Їм юшечку до дна,
А в тому винувата
Тарілочка одна.

У ній то раз узимку
Дали обід мені,
І ось таку картинку
Побачив я на дні:

В густім сосновім лісі
Хатиночка стоїть,
Чорніє тінь на стрісі,
І місяць аж горить.

Блискучі зорі сяють
Над хаткою вгорі,
І звірі там гуляють,
Мов гості, по дворі.

А з хати дим прозорий,
Веселий, голубий
Пливе собі між зорі
І в'ється, мов живий.

І хлопчик коло дому
Охочий, наче пструг,
Біжить такий знайомий,
Мов мій найліпший друг.

Біжить він по стежинці
І киває мені
В тарілці на картинці
Там глибоко на дні.

І щоб його уздріти
І звірів край вікна,
Тепер щоденно, діти,
Їм юшечку до дна.

З чужого переклав *Р о л я н и к*

Роман ЗАВАДОВИЧ

ЛИХО З ЯЗИЧКОМ

(Ілюстрація Яреми Козака)

Стець побігав по селі,
Змерз у пальці й вушка,
А в тарілці на столі
Вже парує юшка.

Миттю ложку ухопив,
Сьорб в одну хвилину –
Раптом ротика розкрив:
„Ой, пече! Ой, гину!"

Спарив кінчик язика,
Біль ще й досі чує...
Хто мудріший від Стецька,
Хай на юшку дує!

С ь о р б — походить від слова „сьорбати", голосно втягати губами рідину з ложки або посудини (to gulp, to sip).

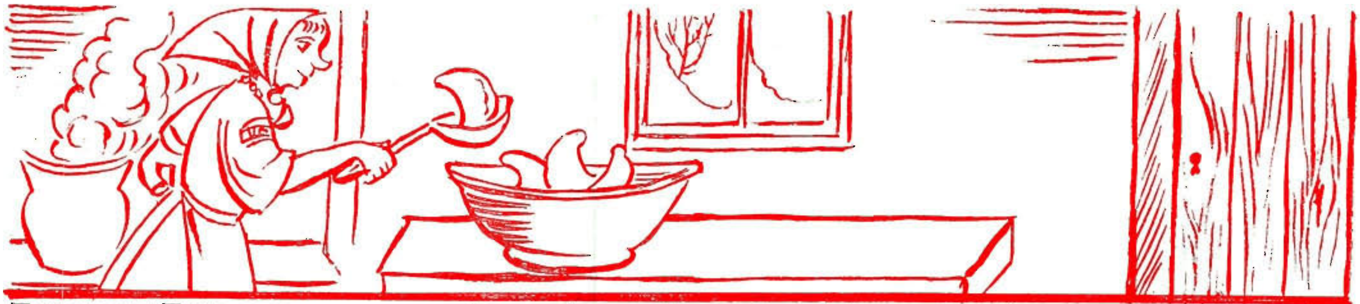
БУДЕ ОБЕРЕЖНИЙ

ВАСИЛЬКО: — Щоб б ти зробив, якби зламав руку в двох місцях?

ГРИЦЬ: — Більше туди не ходив би.

Текст: Роман ЗАВАДОВИЧ *Ілюстрації: Петро ХОЛОДНИЙ*

ГОЦА ДРАЛА

Господиня Гоца мила
П'ять вареників зварила.

Перший — зайчикові в лісі,
Другий — білці на горісі.

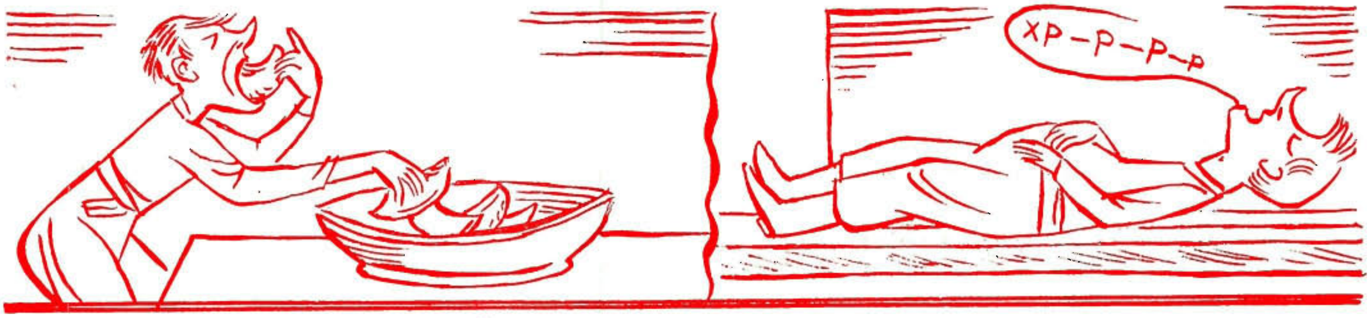
Третій — мишці, сірій Мисі,
А четвертий — горобчисі.

— П'ятий ґномикові буде,
Як у гості тут прибуде.

Так сказала й вийшла з хати
Милих гостеньків скликати.

Ходить лісом, стук у двері:
— А прошу вас до вечері!

У той час голодний ґномик
Причвалав у Гоцин домик.

До вареників присів:
— Це для мене певно всі!

Всі вареники поїв,
Ліг на піл і захропів.

Ось до хати Гоца йде,
Четверо гостей веде.

Як спинилась на порозі,
То стрялась, як на морозі.

Хоч вареники пропали,
То всі гості реготали.

Володимир БАРАГУРА

ЛЕСЯ УКРАЇНКА

Поруч Т. Шевченка і І. Франка найбільшою українською письменницею й поеткою є Леся Українка. Це літературне ім'я (псевдонім) Лариси Косач-Квітки.

**Леся Українка
12-річною дівчинкою**

Леся Українка народилася 25-го лютого 1871 року в місті Зв'ягелі на Волині. Її батько, Петро Косач, був освіченою людиною й визначним громадським діячем. Мати Лесі, Ольга Косач, була відомою письменницею, що виступала під псевдонімом Олена Пчілка. Перші роки життя провела Леся у Зв'ягелі. Потім батьки її перейшли жити до села Колодяжного. Тут Леся зростала серед чудової волинської природи. Вона щиро й глибоко полюбила волинські ліси, поля, річки, озера, порослі лататтям і комишем, місячні ночі, співи соловейка, клекіт буслів, курликання журавлів, крик диких гусей. Цю природу описала Леся пізніше в своїх творах. Ось як пише вона про красу природи в одній поезії:

**Передо мною килими чудові
Натура стелить — темнії луги,
Славути красної бори соснові
І Случі рідної веселі береги.**

Зростаючи на селі, Леся ще малою дитиною наслухалася народних пісень, казок, леґенд, фантастичних переказів. Вона чула їх від селян і від своєї мами, яка гарно співала і вміла цікаво розповідати. Ці твори народної словесности використала потім Леся у своїх творах. Під впливом цих оповідань Леся не раз місячної ночі бігала над річку або в ліс, щоб побачити русалку чи мавку...

Леся отримала дуже добру освіту — вона вивчила кілька мов, українську і світову історію й літературу, читала багато книжок своїх і чужих авторів. Залюбки читала Біблію.

Від наймолодших років життя мучила Лесю недуга-туберкульоза, що й стала причиною її передчасної смерти. Через цю недугу Леся часто мусіла лежати в ліжку й не могла бавитися з своїми ровесниками. Але вона завжди була бадьора, повна віри й надії та бажання жити й працювати. Лесю цікавили героїчні діла й великі люди, що боролися за волю, правду, добро, справедливість і красу. Вона дуже любила забави, в яких зображувалось подвиги й геройські вчинки великих людей. Леся залюбки грала їх ролю.

Дуже рано виявила Леся й свої письменницькі здібності. Вона часто перебувала взимі у Києві в домі Старицьких і Лисенків. Там вечорами збиралася молодь для спільних розваг. Улюбленою грою було писати завдання на визначену тему. Хто написав найшвидше й найкраще — ставав переможцем. Звичайно першість мала Леся.

Перший свій вірш написала Леся на дванадцятому році життя. Це вірш „Ні долі, ні волі у мене нема". Написала його на вістку про те, що її тітку вивезла російська жандармерія на Сибір за громадську діяльність. Перша збірка „На крилах пісень" вийшла, коли Леся мала 21 рік.

Великий вплив на Лесю мав її дядько, Михайло Драгоманів, визначний громадський діяч і вчений, професор університету. До писання заохочував Лесю також Іван Франко, який листувався з нею, давав їй вказівки та поради і друкував її твори в журналах. Франко перший оцінив її письменницький талант. Леся писала власні твори і робила переклади з творів чужих письменників. Вона писала поезії, поеми, оповідання, драми, статті. Писала також твори для дітей і співпрацювала в дитячих журналах („Дзвінок"). Написала для дітей цикл віршів „У дитячому колі" та кілька казок: „Біда навчить", „Метелик", „Лелія". Майже всі ці твори надруковано в попередніх річниках „Веселки". Прочитайте їх ще раз.

Найкращий твір Лесі, це — „Лісова пісня". В цій драмі авторка описала красу волинської природи, повір'я селян, і їх переживання.

У своїх творах Леся Українка бореться за визволення й права свого народу, за добро, красу, справедливість і правду. Її твори глибоко релігійні. В них пробивається любов і пошана до матері.

Померла Леся 1-го серпня 1913 року.

СЛАВЕТНИЙ БАНДУРИСТ

В січні ц.р. сповнилося 70 років славетному бандуристові Григорієві Китастому. Народився він у 1907 році на Полтавщині. Його рід — козацький. Малим хлопцем любив співати і відвідувати концерти Капелі Бандуристів під керівництвом Гната Хоткевича. Коли Грицеві було 12 років, він записався до вокально-хорової кляси Полтавської Музичної Школи. Сам заробляв на прожиток. Часто відвідував концерти Полтавської Капелі Бандуристів і забажав стати бандуристом. Після закінчення початкового навчання записався до Музично-драматичного Інституту ім. М. Лисенка в Києві. Пильно вивчав скрипку, корнет, а передусім гру на бандурі. Співав у хорі Київської Опери і в Київській Капелі Бандуристів. Коли згодом ця Капеля об'єдналася з Полтавською в Державну Капелю Бандуристів, Китастий став її постійним членом, співав, грав на бандурі, був її концертмайстром і мистецьким керівником. Почав теж компонувати.

Григорій Т. Китастий

Після Другої світової війни Капеля Бандуристів, тепер ім. Т. Шевченка, відновила свою діяльність на еміґрації в Европі. Вона об'їхала з концертами багато европейських країн.

Після переїзду до ЗСА Капеля поселилася в Дітройті. Вона відвідала з концертами всі більші міста ЗСА і Канади.

Для відзначення 70-ліття свого керівника Капеля відбула турне по Америці. Слухачі всюди ентузіястично вітали Капелю й її славетного керівника.

Читачі „Веселки", всі українські діти, зокрема молоді бандуристи вітають Ювілята й бажають йому Многих Літ!

Галина ЧОРНОБИЦЬКА

НАМАЛЮЮ БАНДУРИСТА-КОЗАКА

Мій дідусь малює від руки
у полях тополі й вітряки,
а як я малюю вітрячок,
то виходить жабка чи жучок.

Малювати можна — чом не так! —
бо дідусь мій бачив той вітряк,
я ніколи ще не бачив вітряка,
то змалюю бандуриста-козака.

Бо на сцені бачив часто я
знаменитого Григорія Китастого.

Капеля Бандуристів ім. Тараса Шевченка під керівництвом Григорія Китастого.

Наталка ЛЕОНТОВИЧ *Ілюстрації Чіґі БАШУК*

КАЧЕЧКА СІРОШИЙКА

(Казка)

В Україні царювала золота осінь. Ця пора року побронзовила на полях гречки, похилила аж до землі рясні колоски проса з золотим зерном і вкрила ожинник чорними, соковитими ягодами. Вона постелила павутиння „бабиного літа" по висохлій траві, по стернях і ріллі, по всіх кущиках. Як уранці сходило сонце, то вся земля блищала, як бабусина голова з посрібленим волоссям. Справді, осінь уже старілася, і все віщувало, що скоро прийде зима.

Найраніше пізнали це качки, журавлі, ластівки, лелеки, а за ними й всі ті птиці, які щороку мандрують далеко-далеко, в теплі краї, аж за море. Вони метушилися, збиралися на лугах, на деревах, на телефонічних дротах, радилися, сперечалися, бож дорога далека і небезпечна. Та небезпечна вона не лише в чужих краях. І в рідному краю є хижі звірі. Вони чатують на птахів, нападають їх і з'їдають. Така сумна пригода малощо не трапилась одній матері-качці, що мала три гарненькі і слухняні доні. Всі були добрі, та найліпша з них була найменша, що мала сіру шийку, і тому мати назвала її Сірошийкою.

Коли в каченяток підросло пір'ячко, вони навчилися плавати, занурюватись у воду, наставляючи догори хвостики, і ловити рибок та водняних жучків. Тоді мати-качка вирішила, що треба вчити їх літати і приготовляти до далекої мандрівки за море. Вона вивела їх на галяву в лісі і подала гасло: „Квак-квак-квак". За третім разом дочечки-качечки підлетіли вгору, вимахуючи зразу несправно, а далі щораз рівніше крилами. Всі літали добре, але найшвидше й найвище літала Сірошийка. Мати раділа і хвалила доні. Згодом літали вони вже самі куди завгодно, а найчастіше на пшеничне поле під лісом, куди і зайчики і сарни приходили поласувати. Так приємно і щасливо минав качкам час, аж прийшла осінь, пора відлітати у вирій.

Всі качки зібралися понад ставком на останню нараду. Посередині став їхній отаман Качур-Качуренко і сказав:

— Шановна качача громадо! Настав для нас важкий час. Надходить холодна й довга зима. Облетить листя, позамерзають ставки, поховаються жаби й рибки, і нам не буде чого їсти. Хоч-не-хоч треба летіти за море, там перебудемо зиму, а навесні, як засяє ласкаве сонце, повернемося знову

в Україну, як робили наші предки. Я летітиму попереду, за мною — найсильніші, а позаду — наймолодші й слабі. Досвідчені мають помагати слабшим, а новаки мають слухати старших. А тепер просім Бога, щоб дорога була для всіх щаслива і щоб усі знов побачили рідну землю.

Мати-качка хотіла була зібрати коло себе своїх каченят, але аж охнула з переляку: Сірошийки не було ні коло неї, ні в гурті. Що сталося, де вона поділася?

Тим часом Сірошийка забажала попрощатися перед відлетом з рідним лісом, полем, друзями — сарнами, зайчиками й горобчиками, що лишалися зимувати. Вона поквапно летіла, щоб зараз вернутися до громади. Але на галяві в березовім ліску побачила щось страшне: там сидів її друг, зайчик Стрибунчик, ласуючи заячою капустою, аж вуха в нього тряслися, і зовсім не помічав, що за кущем причаїлася лисиця. Ось-ось скочить і схопить його. Ох, ще мить, і вона стрибне на зайчика...

Сірошийка стрілою злетіла вниз, розправила крила і стала між лисицею і зайчиком.

— Ти недобра лисице! Не можна їсти маленьких зайчиків! Забирайся геть! Лисиця зареготала.

— Га-га-га, дурне мале! Спершу з'їм тебе, а тоді закушу зайчиком. Ах, який смачний буде обід!

Лисиця скочила до маленької качечки. В ту ж мить зайчик чкурнув у ліс, але Сірошийка не

встигла втекти і лисиця клацнула зубами і вхопила її за крильце. Пташка щосили шарпнулася, аж посипалося пір'я, вирвала закривавлене крило з лисичиної пащі, — рештками сил злетіла вгору і сіла на ставок.

Затривожена мати-качка полетіла шукати Сірошийку. Літала, розглядалася, кружляла понад лісом. А тим часом чорні хмари заснували небо і ринув густий холодний дощ. На галяві качка побачила розсипане закривавлене пір'ячко. Вона припала до нього й гірко заплакала. Пір'ячко було сіре, як у її доні...

Качки вже мали відлітати, як заплакана мати вернулася до зграї. Дві старші дочки нетерпеливо на неї чекали.

— Що сталося? Де наша сестра?

— Нема вже нашої Сірошийки в живих!.. — сказала мати. — Мабуть хижа лисиця з'їла її на галяві, і тільки розсипане пір'я я побачила.

Вони втрьох розправили крила і з сумним „ква-ква-ква" пурхнули в небо, прощаючись з рідною землею.

Краплі холодного дощу впали на голівку зомлілої Сірошийки. Вона опритомніла, розплющила очі й побачила під хмарами сірий ключ качок, що відлітали з жалісним кваканням. Між ними були її мама і сестри.

— Мамо, мамо! — закричала Сірошийка, але ніхто не міг уже її почути.

— Мамо!..

Схопилася на ноги, щоб полетіти, наздігнати свою зграю, але скалічене крило звисло безсило. Від гострого болю Сірошийка знову знепритомніла.

***

Осінь ставала щораз прикріша. Холодні вітри з півночі позривали все листя з дерев, а хмари закрили сонце. Ліс стояв сірий і сумний.Трава посохла, а квітки пов'яли. Та найбільше дошкуляв дрібний холодний дощ, що сіявся без упину і сухого місця ніде не лишав.

Сірошийка просиділа кілька днів у гущавнику, а як крильце трохи підгоїлося, пішла до ставка, де в літі з мамою та сестрами ловила рибок та жабок. Літати не могла і вирішила тут перезимувати. Треба якось самій перебути важкий час, поки її рідні вернуться з вирію. Але жити ставало кожного дня важче: не було чого їсти, тваринки, що живуть у воді, теж поховалися й поснули зимовим сном.

Одного дня її, голодну і змерзлу, огорнув такий сум, що вона заплакала. Та ось до ставка пристрибав знайомий зайчик Стрибунчик. Він дуже здивувався, що Сірошийка не відлетіла у вирій.

— Що ти тут робиш? Чому залишилася? Яка ж ти худенька!

— Я не можу літати, — сумно відповіла качечка й показала крило.

Зайчик догадався. Це сталося тоді, як качечка урятувала його життя. Зайчик простягнув до неї лапки, в яких тримав ягідки калини, і качечка підпливла до берега, щоб їх з'їсти.

В ту мить з лісу знову вибігла голодна лисиця. Вона цілий день нюшила зайчикові сліди й бігала за ним, як навіжена. Її очі засвітились, і слина потекла з рота. Качечка впору побачила лисицю, квакнула на тривогу, і зайчик чкурнув у ліс. Люта і грізна кинулася лисиця до Сірошийки. Качечка відпливла подалі від берега. Лисиця довго бігала понад берегом, аж задихалася, але не могла досягнути качечки.

— Постривай! Як замерзне ставок, то я тебе легко піймаю, — загарчала. — Не втечеш! А тепер побіжу з'їсти зайчика.

Але зайчик уже давно сховався в лісі, в лігві, де жила ціла родина Клаповушенків — мама і шість братчиків.

Дні були короткі, а ночі довгі, вітряні й такі холодні, що Сірошийка задубіла з холоду. Почалися морози. Вони вкрили зразу тоненьким льодом ставок біля берега, а згодом лід став поширюватись і врешті лишилася лише ополонка, по якій плавала змерзла Сірошийка.

— „Невже, — думала вона, — приходить мій кінець?"

На це тільки й чекала лисиця. Вона спостерігала з лісу, чи ставок уже зовсім замерз, чи лід досить грубий, щоб по ньому могла вона ходити. Одного ранку вона вирішила, що нарешті настав час уполювати Сірошийку. Лисиця вийшла з лісу і побігла до ставка... ⋙→

Але був ще хтось, хто слідкував за качечкою. То були її друг зайчик і шестеро його братів. Побачивши лисицю, зайчик, як стріла, помчався до лігва і закричав:

— Мамо, мамо! Лисиця хоче з'їсти ту качечку, що мене два рази врятувала від смерти!

Мати зайчика крикнула:

— Справжніх друзів лиш у біді пізнати! Бігом на порятунок!

І зайці один за одним погналися до ставка. Там справді діялося щось страшне. Лисиця підповзала до качечки, а качечка лише заплющила очі й чекала смерти...

Раптом з лісу вискочили два зайці, товстенькі і гладенькі. У лисиці аж засвітилися очі, а слина потекла з рота. „Ох, який смачний обід буде! — подумала. — Спершу з'їм зайців, а потім — качку. Вона й так не втече".

І лисиця кинулася за зайцями. Хитрі зайчики почали бігати кругом грубезного дуба. Бігали, бігали, а лисиця за ними. Задихалася, закашлялася, голова в неї закрутилася. А зайчики стрибскік, один побіг в одну сторону, другий — у другу, а лисиця стала ні в цих, ні в тих.

— За двома зайцями ганятися! Хто таке бачив?

Кинулася лисиця до Сірошийки, але качечки на ставку вже не було. Мама зайчиха Клаповушенко і решта братів-зайчиків тим часом узяли її між себе й повели в ліс до свого лігва.

Ішли вони лісом і раділи, що врятували бідну качечку. Аж ось зупинились вони над глибоким ровом. Зайчики легко перескочили — один, другий, третій, четвертий, п'ятий, шостий, сьомий, за ними мама-Зайчиха, а качечка стала, як укопана. Зайчики просять, кличуть, але дарма, вона тільки похитала головою і промовила тихесенько: — „Я не можу літати..." — Зажурились Клаповушки: як дістатись Сірошийці до лігва?

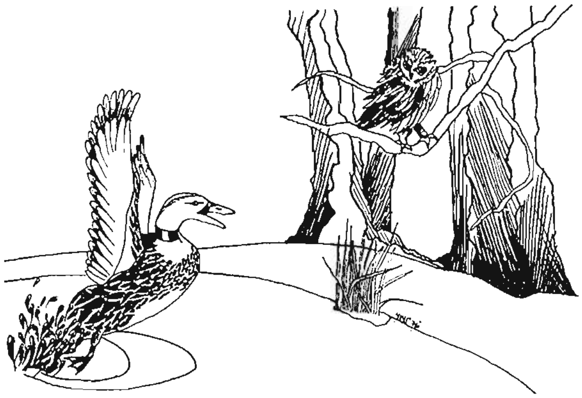
На дереві сидів пугач пан доктор Вудок. Він навіть по-англійськи вмів говорити. Дуже вчений був. Побачив, що діється, та й питає: — Вот? Вот?

Сірошийка повторила голосніше: — Я не можу літати...

Пан Вудок наставив вуха і знову питає: — Вот? Вот? — А Сірошийка ще раз: — Я не можу літати...

— Вот? Вот? Не чую. Ходи ближче! Скажи мені на вухо, бо я старий і глухий.

Сірошийка була слухняна пташка. Коли пан доктор кличе, то треба дістатись до нього ближче. Алеж він на гілці, на дереві. Ну, то треба підлетіти. Качечка послухала пана Вудка, замахала крилами і — фурррр, підлетіла на гілку і крикнула докторові на вухо: — Я не можу літати!

Всі побачили, що Сірошийка вже може літати, чого вона й сама не знала. Ах, яка радість запанувала між зайчиками! Як вони скакали й галасували: — Сірошийка може літати! Сірошийка може вже літати! — А її друг Стрибунчик, сміючись від радости, аж качався по снігу.

Навіть пан доктор Вудок усміхнувся, бо він Сірошийку обдурив, що не чує. Він зовсім не був глухий. Він лише вдав глухого, щоб качечка сама переконалася, що вже може літати.

І так у затишнім лігві зайчиків під опікою їх доброї мами зажила Сірошийка. Сусід хом'як з поля приніс для неї зерна пшениці. Вудок учив Сірошийку справно літати, і вони вдвох, коли бувала відлига, літали високо понад лісом. Качечка вже нічого не боялася, стала відважною, загартованою, як горобчики чи синички, що зимують в Україні.

Зима була довга. Та ось одного дня з дерев почала капати вода — кап-кап-кап, цяп-цяп-цяп. Починав танути сніг. Крига на ставку потріскалась. Подув теплий вітерець і дихнув весною.

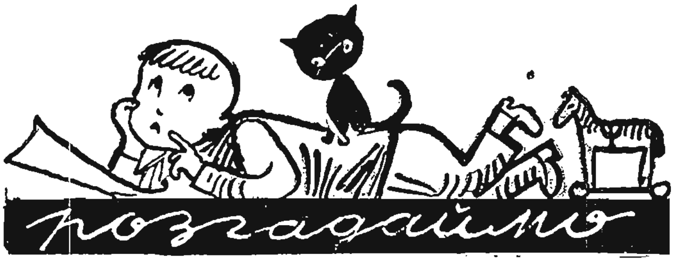
***

Одного ранку Сірошийка полетіла на ставок шукати поживи. Вона побачила стару лисицю, що голодна й сердита, йшла напитися води.

„Стривай! — подумала Сірошийка. — Тепер я тебе провчу, недобра лисице!"

Качечка впала на кригу, опустила крило і вдала, що не може літати. Лисиця аж затряслася, як її побачила: „Ох, який смачний обід буде нарешті! Нарешті я її маю!"

І скочила за Сірошийкою на кригу. Тоді качечка, ніби втікаючи, побігла далі від берега на тоншу кригу, а лисиця за нею. Так заманила мудра Сірошийка лисицю аж на середину ставка,

ЩО ЦЕ?

З північних сторін мандрую-випливаю,
Цілу Україну бачу-оглядаю, —
Відвідую міста, що славні давниною,
І Київ наш, осяяний красою.
Як Запоріжжя і Херсон пройду,
У Чорне море шлях свій я веду?

де був дуже тонкий лід. Сірошийка вибрала щонайтоншу кригу і пурхнула на неї. Але, як лисиця, велика й тяжка, скочила за нею, то лід затріщав і заломився. Лисиця провалилась у воду та й утопилася.

Ах і радість настала на березі! Зайчики танцювали, а горобці, мов пошаліли, на все горло верещали: — Нема вже лисиці! Всі, хто живий, ідіть дякувати Сірошийці, що визволила наш ліс від хижої лисиці! — Всі кричали: — Слава, слава Сірошийці! — І було велике свято у звіряток.

Раптом серед тієї радости Сірошийка побачила високо в небі ключ її рідних пташок і почула їх поклик, що звіщав усьому світові: „Ква-ква-ква, вже йде весна!"

У зграї качок, що надлетіли, були і Сірошийчина мама і сестри. Мамине око доглянуло на березі доню, живу і здорову. Мама-качка відразу спустилася вниз і вхопила в обмійми свою дитину. За нею кинулись сестри. Вони обіймалися і пригорталися, а інші звірятка аж просльозилися від зворушення.

Вудок сказав:

— Як добре, коли вся родина разом! Які всі вони щасливі!

Пояснення-словничок: гречка — buckwheat; просо — millet; ожинник — кущі blackberry; стерня stubble; бабине літо — 1. Indian summer; 2. павутиння, яке в Україні восени снують павучки і вітер розносить його по полях; зґрая — пташина громада (flock bewy); чатувати — причаїтися на когось (to lurk, to hide); летіти у вирій — до теплих країн на зимівлю; пурхати — to flutter; ключ — тут: гурт птиць у леті, звичайно рівним рядом, клином або трикутником; знепритомніти — зомліти (to faint); июшити — нюхом пізнавати, чи є хто недалеко; навіжений — crazy; лігво — lair, den; ополонка — отвір або проталина в льоді (ice-hole); бути ні в сих ні в тих — розгубитись, не знати, що робити; стоїть, як укопаний — не може рушитись (stands rooted to the spot); хом'як — hamster; відлига — thawing weather, крига — лід; заманити — to lure; пугач — horn owl.

ЗАГАДКИ — НЕДОМОВКИ

а) Колись там жив Кирило Кожум'яка,
І каже казка, що вбивав там зміїв —
Тепер на горах, у садах зелених
Там України є столиця К...
Хороше місто, ой, хороше, діти,
Дай Боже вільним нам його уздріти!

б) Попри Київ, попід гори
У далеке Ч.... море
Котиться ріка,
То повільна, то прудка,
І могутня, і широка,
І глибока,
Із усіх щонайгарніша,
Серцю завжди наймиліша.
Відзивається Петро:
— Ця ріка — то наш Д.....!

Р. З.

ЩО ЦЕ?

(Уклала А. ДИЧКА)

У цих загадках замініть у слові одну букву іншою, а отримаєте нове слово.

а)

З „І" мене беруть до їжі,
Щоб смаку додати,
З „С" я нотою зроблюся
Й поможу співати.

б)

Я ще й „думкою" зовуся,
В голові, бува, кручуся,
А змініть лиш середину,
Враз я птицею полину.

в)

Якщо з „М" мене почати,
Певне, клопіт будеш мати,
Замість „М" ти „С" постав,
Й буде птиця, щоб ти знав.

РОЗГАДКИ ЗАГАДОК З ЧИСЛА „ВЕСЕЛКИ" ЗА СІЧЕНЬ 1977: ХРЕСТИКІВКА: Вислок, Енеїда, Рильце, Тамара, Европа, Прапор. Букви на місці хрестиків дають: вертеп.

СКЛАДОВА ЗАГАДКА: Укладені склади дають такі слова: Сова, Волинь, Явір, Турки, Отара, Сяпік, Одеса, Буряк, Орел, Роман, Нестор, Остап, Сурма, Торбан, И. Початкові букви дають: Свято Соборности.

ХРЕСТИКІВКА: Йоаким, Коляда, Морква, Ковдра, Кобзар, Пестун. Букви на місці хрестиків дають: Йордан. РІЗДВЯНА ШАРАДА: Макітра.

Сценарій і текст: Роман ЗАВАДОВИЧ
Scenario and story: R. ZAWADOWYCH

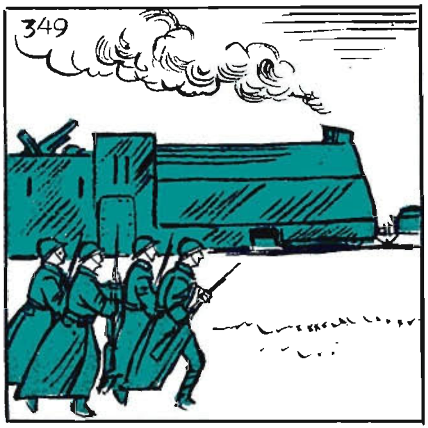
Ілюстрації: Петро ХОЛОДНИЙ
Ilustrations: P. CHOLODNY

БОГДАН-СІЧОВИЙ СТРІЛЕЦЬ
ІСТОРИЧНА КАЗКА

UKRAINIAN TALE
BOHDAN-SICHOVY STRILETS

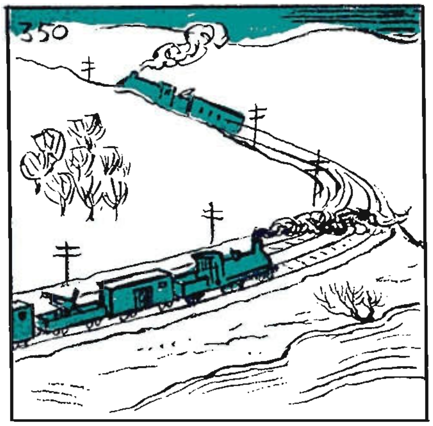
РОЗДІЛ XXIII: ПОВЕРНЕННЯ ДО КИЄВА

CHAPTER XXIII: RETURN TO KIEV

Під прикриттям панцерного поїзду Богданова чота Січових Стрільців рушила на Київ.

Under the cover of the armored train Bohdan's unit of the Sich Riflemen took off for Kiev.

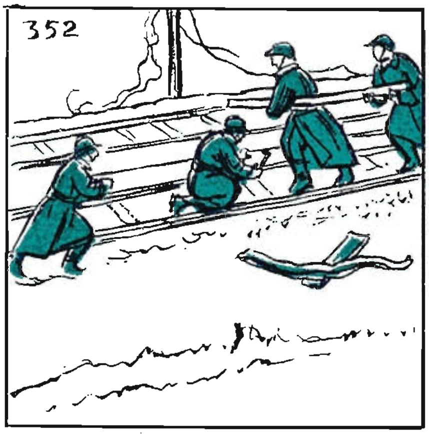
Слідом за панцерним поїздом котився поволі вантажний поїзд з двома стрілецькими сотнями та гарматами.

A freight train, carrying guns and two companies of the Sich Riflemen, followed the armored train.

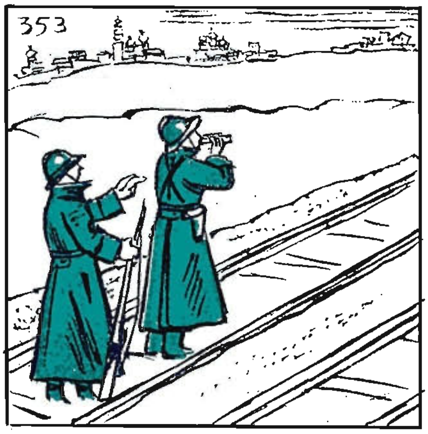
Надвечір Богданова чота захопила в полон червоних, що готувалися висадити в повітря залізничий міст.

Towards nightfall, Bohdan's unit captured a band of red soldiers who were trying to blow up a railroad bridge.

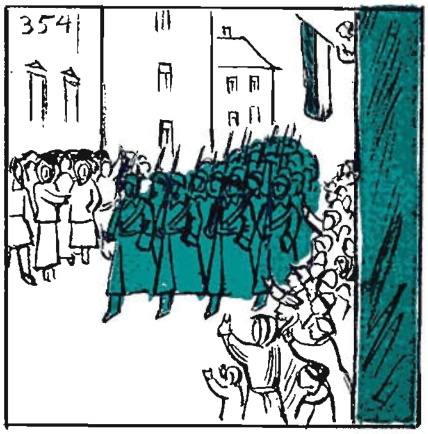
На другий день випала зупинка: вояки направляли зірвані рейки.

Next day, the train made a brief stopover because a group of soldiers were repairing tracks that had been blown up.

За кілька днів на обрії з'явилися бані київських церков.

In a few days the golden domes of Kiev came into view.

З великою расістю зустрічало населення Січових Стрільців, що вступили до столичного Києва.

The people of Kiev greeted the Riflemen with great joy as they entered the nation's capitol.

(Кінець двадцять третього розділу)

(The end of chapter twenty three)